

پیشگفتار مترجم

موضوعهایی چون امنیت و دفاع در همه جوامع بشری از اولییتی خاص برخوردارند و به همین دلیل بخش مهمی از تلاشهای علمی بشر در همه زمینهها، اعم از علوم تجربی و انسانی، معطوف به این موضوعها بوده است. علم اقتصاد نیز مانند سایر علوم، و بویژه علوم انسانی، ارتباط تنگاتنگی با مسأله تأمین امنیت و پرداخت هزینه برای آمادگی دفاعی کشورها داشته و بتدریج با پیشرفت علم اقتصاد بر این ارتباط افزوده شده است. اما موضوع اقتصاد دفاعی به منزله شاخه‌ای تخصصی از علم اقتصاد فراتر از ارتباطی است که اقتصاد مانند سایر علوم با علوم دفاعی برقرار کرده است.

بعد از جنگ جهانی دوم و بویژه پس از خاتمه جنگ سرد و فروپاشی بلوک شرق تقریباً دوران تأمین منافع کشورها از طریق حمله گسترده نظامی به کشورهای دیگر با هدف تسخیر و ضمیمه کردن سرزمین آنها به خاک خود سپری شده است و غالباً این نوع تهاجمات به شکل سیاسی، تجاری و فرهنگی و با قصد تصرف بازارها و کسب امتیازهای اقتصادی انجام می‌گیرد. در شرایط امروز جهان، جنگها بیشتر جنبه منطقه‌ای و قومی دارند و گاه باعث می‌شوند که کشورهای جدیدی به وجود آیند یا مرزبندی کشورها تغییر کند. البته غالباً زمینه اولیه این نوع جنگها و برخوردهای محدود منطقه‌ای و قومی، از طرف قدرتهای بزرگ اقتصادی جهان و بر مبنای تأمین منافع اقتصادی بلندمدت آنها فراهم می‌شود.

در چنین شرایطی، دیگر نمی‌توان تصور کرد که نقش اقتصاد در امور دفاعی و امنیتی جوامع فقط به مسائل پشتیبانی تصمیمات امنیتی و دفاعی محدود می‌شود، بلکه این علم سهم بزرگی در تصمیم‌گیریهای دفاعی و امنیتی به عهده دارد و غفلت از این نقش سبب افزایش سرسام‌آور هزینه‌های دفاعی می‌شود که گاه تأمین آن خارج از توان اقتصادی کشورها خواهد بود. بدین لحاظ، در حال حاضر اقتصاد دفاعی علاوه بر بررسیهای مربوط به پشتیبانی امور نظامی و دفاعی، موضوعهایی چون تحلیل راهبردهای دفاعی و تصمیم‌گیری بهینه در این زمینه را نیز در بر می‌گیرد. با توجه به این نقشهای مهم اقتصاد دفاعی در ارتباط با مسائل نظامی و دفاعی جامعه ضروری است که سیاستگذاران امور نظامی و دفاعی از مباحث این شاخه از علم اقتصاد مطلع باشند و نظریه‌ها و تجربه‌های حاصل از اقتصاد دفاعی را در تصمیم‌گیریهای خود لحاظ کنند.

در کشور ما، متأسفانه فقدان آگاهی لازم در مورد اقتصاد دفاعی هم در بین اقتصاددانان و هم دست‌اندرکاران امور امنیتی و دفاعی وجود دارد و فعالیت‌های علمی بسیار اندکی در این زمینه به چشم می‌خورد و این در حالی است که شرایط جغرافیایی - سیاسی کشور ما ایجاب می‌کند که یکی از مدبرانه‌ترین برنامه‌ریزیهای مرتبط با اقتصاد دفاعی را اتخاذ نماییم.

اینجانب از بدو انتقال از دانشگاه بوعلی همدان به دانشگاه هوایی شهید ستاری، با توجه به اینکه در رشته اقتصاد فارغ‌التحصیل شده بودم، در صدد برآمدم که در زمینه ارتباط علم اقتصاد با امور دفاعی و امنیتی مطالعاتی انجام داده، نتایج را در اختیار علاقه‌مندان قرار دهم. اما زمینه‌های لازم برای عملی کردن این نیت به دلیل کمبود اطلاعات و کتب و نشریات تحقیقاتی فراهم نشد. در نهایت بر آن شدم در حد توان

خود در فراهم ساختن شرایط لازم برای اجرای این نوع فعالیتهای تحقیقاتی، تلاش نمایم. در این زمینه چند فصل مهم و اساسی از مجموع مقالات تحقیقاتی جدید در خصوص اقتصاد دفاعی را ترجمه کردم که حاصل آن در این کتاب منعکس شده است. فصلهای انتخاب شده در این کتاب شامل موضوعهای زیر است:

- در سه فصل اول کتاب آشنایی لازم با مفهوم، ماهیت، اهمیت و زمینههای تحقیقاتی اقتصاد دفاعی و امکانات و مشکلات گردآوری اطلاعات در خصوص آن ارائه می شود.
- سه فصل بعدی، خوانندگان را با امکانات زمینههای بررسیهای علمی و اقتصادسنجی در خصوص موضوعهایی از اقتصاد دفاعی که مورد علاقه کشور ماست، از قبیل عوامل تعیین کننده تقاضا برای مخارج نظامی و تأثیر مخارج نظامی بر رشد و توسعه اقتصادی کشور آشنا می سازد.
- فصل آخر نیز به موضوع مهم بررسی اقتصادی روشهای تأمین نیروی انسانی نظامی اختصاص دارد و در آن به مقایسه مزایا و معایب خدمت سربازی داوطلب و وظیفه پرداخته می شود.

طبیعی است که استفاده و درک مطالب این کتاب مستلزم آشنایی خواننده با مفاهیم مهم و اساسی اقتصادی و اقتصادسنجی است. برای سهولت در درک مطالب، برخی اصطلاحات تخصصی که در فصلهای این کتاب به کار رفته اند، در واژه نامه ای منظم به صورت ساده تشریح شده اند. در ضمن نام کامل حروف اختصاری که بکرات در کتاب به چشم می خورد نیز در این واژه نامه ارائه شده است.